

OBWIESZCZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW

z dnia 27 września 1973 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 31 października 1957 r. — Ordynacja wyborcza do rad narodowych.

1. Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zmianie Ordynacji wyborczej do rad narodowych (Dz. U. Nr 38, poz. 223) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 31 października 1957 r. — Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 270) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych ustawą z dnia 22 grudnia 1960 r. o uzupełnieniu i zmianie niektórych przepisów prawa wyborczego (Dz. U. Nr 57, poz. 323), ustawą z dnia 19 grudnia 1963 r. o zmianie niektórych przepisów prawa wyborczego (Dz. U. Nr 57, poz. 307) i ustawą z dnia 27 września 1973 r. o zmianie Ordynacji wyborczej do rad narodowych (Dz. U. Nr 38, poz. 223) oraz wynikających z przepisów ogłoszonych przed wydaniem jednolitego tekstu, z zachowaniem ciągłej numeracji artykułów, ustępów i punktów.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 31 października 1957 r. — Ordynacja wyborcza do rad narodowych nie obejmuje:

1) art. 90 ustawy z dnia 31 października 1957 r. — Ordynacja wyborcza do rad narodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 270) w brzmieniu:

„Art. 90. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

2) art. 1, 4 i 6 ustawy z dnia 22 grudnia 1960 r. o uzupełnieniu i zmianie niektórych przepisów prawa wyborczego (Dz. U. Nr 57, poz. 323) w brzmieniu:

„Art. 1. 1. Wybory, przeprowadzane równocześnie do Sejmu i do rad narodowych, odbywają się w trybie określonym w Ordynacji wyborczej do Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i w Ordynacji wyborczej do rad narodowych z następującymi zmianami:

1) kalendarz wyborczy, stanowiący załącznik do uchwały Rady Państwa o zarządzeniu wyborów, oznacza dni, w których upływają terminy przewidziane w Ordynacji wyborczej do Sejmu i w Ordynacji wyborczej do rad narodowych;

2) zadania przewidzianej w Ordynacji wyborczej do rad narodowych Centralnej Komisji Wyborczej wykonuje Państwowa Komisja Wyborcza, powołana na podstawie Ordynacji wyborczej do Sejmu;

3) nie tworzy się przemysłowych okręgów wyborczych;

4) tworzy się obwody głosowania i powołuje się obwodowe komisje wyborcze wspólne dla wyborów do Sejmu i do rad narodowych;

5) te same spisy wyborców służą dla wyborów do Sejmu i do rad narodowych;

6) głosowanie odbywa się równocześnie na postów i radnych; wyborca otrzymuje od obwodowej komisji wyborczej karty do głosowania do Sejmu i do rad narodowych; karty te wkłada do koperty, którą wrzuca do urny.

2. Postanowień ust. 1 pkt 4—6 nie stosuje się do obwodów głosowania utworzonych za granicą na podstawie przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu.”

„Art. 4. Pierwsze wybory do rad narodowych, przeprowadzone po wejściu w życie niniejszej ustawy, powinny się odbyć w ciągu trzech miesięcy po upływie kadencji rad narodowych.”

„Art. 6. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

3) art. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 1963 r. o zmianie niektórych przepisów prawa wyborczego (Dz. U. Nr 57, poz. 307) w brzmieniu:

„Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

4) art. 3 ustawy z dnia 27 września 1973 r. o zmianie Ordynacji wyborczej do rad narodowych (Dz. U. Nr 38, poz. 223) w brzmieniu:

„Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

Prezes Rady Ministrów: *P. Jaroszewicz*

Załącznik do obwieszczenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 27 września 1973 r. (poz. 226).

USTAWA

z dnia 31 października 1957 r.

Ordynacja wyborcza do rad narodowych.

Rozdział 1.

Zasady ogólne.

Art. 1. 1. Wybory do rad narodowych wszystkich stopni odbywają się w oparciu o program Frontu Jedności Narodu, będącego wyrazem wspólnej patriotycznej postawy wszystkich świadomych i aktywnych obywateli wobec zasadniczych interesów narodu i państwa socjalistycznego. Kierowniczą siłą ideową Frontu Jedności Narodu stanowi Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, a podstawę polityczną — współdziałanie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej ze Zjednoczonym Stronnictwem Ludowym i Stronnictwem Demokratycznym.

2. W okresie przedwyborczym komitety Frontu Jedności Narodu organizują publiczne dyskusje obywateli nad problemami rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i swojego terenu.

Art. 2. 1. Wybory są powszechne: prawo wybierania ma każdy obywatel polski, mający w dniu wyborów ukończonych 18 lat — bez względu na płeć, przynależność narodową i rasową, wyznanie, wykształcenie, czas zamieszkiwania, pochodzenie społeczne, zawód i stan majątkowy.

2. Prawo wybierania przysługuje również osobom, których obywatelstwo polskie nie zostało stwierdzone, jeżeli stale zamieszkują w Polsce i nie są obywatelami innego państwa.

Art. 3. 1. Nie mają prawa wybierania osoby:

- 1) z powodu choroby umysłowej pozbawione zdolności do czynności prawnych lub w niej ograniczone,
- 2) pozbawione praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu w czasie trwania pozbawienia praw.

2. Nie biorą udziału w głosowaniu osoby:

- 1) odbywające karę pozbawienia wolności,
- 2) tymczasowo aresztowane,
- 3) przebywające w zakładach dla psychicznie chorych.

Art. 4. Wybrany może być każdy, komu przysługuje prawo wybierania.

Art. 5. Wybory są równe: wyborcy biorą udział w wyborach na równych zasadach; każdemu wyborcy przysługuje jeden głos.

Art. 6. 1. Wybory są bezpośrednie: wyborcy wybierają bezpośrednio członków rad narodowych wszystkich stopni.

2. Głosować można tylko osobiście.

Art. 7. Wybory odbywają się w tajnym głosowaniu: w lokalu wyborczym musi się znajdować pomieszczenie za osłoną, zabezpieczające tajność głosowania; karty do głosowania wrzuca się do urny wyborczej w kopercie.

Art. 8. 1. Kadencja rad narodowych trwa cztery lata, licząc od dnia wyborów.

2. Po upływie kadencji rad narodowych ich prezydium działają aż do wyboru prezydentów przez nowo obrane rady narodowe. W gminach przepis ten odnosi się do przewodniczącego gminnej rady narodowej i jego zastępcy.

Rozdział 2.

Zarządzenie wyborów.

Art. 9. Wybory zarządza Rada Państwa nie później niż na miesiąc przed upływem kadencji rad narodowych.

Art. 10. 1. Uchwała o zarządzeniu wyborów wyznacza datę wyborów na dzień ustawowo uznany za wolny od pracy, przypadający w ciągu dwóch miesięcy po upływie kadencji rad narodowych

2. Uchwała ta oznacza dni, w których upływają terminy przewidziane w niniejszej ustawie (kalendarz wyborczy).

3. Uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w Dzienniku Ustaw najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 3.

Liczba członków rad narodowych.

Art. 11. Rada Państwa ustala liczbę członków wojewódzkich rad narodowych oraz miejskich rad narodowych w miastach wyłączonych z województw — w granicach od 100 do 180.

Art. 12. 1. Wojewódzkie rady narodowe ustalają liczbę członków rad narodowych:

- 1) powiatowych — w granicach od 60 do 80,
- 2) miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie — w granicach od 60 do 100,
- 3) wspólnych dla miasta stanowiącego powiat i powiatu — w granicach od 70 do 120.

2. Miejskie rady narodowe ustalają liczbę członków dzielnicowych rad narodowych w granicach od 60 do 120.

Art. 13. Powiatowe rady narodowe ustalają liczbę członków rad narodowych:

- 1) miejskich w miastach powyżej 5.000 mieszkańców — w granicach od 30 do 70,
- 2) miejskich w miastach do 5.000 mieszkańców oraz gminnych rad narodowych — w granicach od 20 do 50,
- 3) wspólnych dla miasta i gminy — w granicach od 30 do 70.

Art. 14. Ustalenie liczby członków poszczególnych rad narodowych następuje z uwzględnieniem liczebności mieszkańców, zamieszkałych na obszarze działania danej rady narodowej.

Art. 15. Uchwały w sprawie ustalenia liczby członków wojewódzkich (miejskich w miastach wyłączonych z województw) rad narodowych ogłasza się w Monitorze Polskim, a uchwały w sprawie ustalenia liczby członków pozostałych rad narodowych — w dziennikach urzędowych właściwych wojewódzkich rad narodowych, najpóźniej w 57 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 4.

Okręgi wyborcze.

Art. 16. 1. Radni wybierani są w okręgach wyborczych.

2. Okręg wyborczy obejmuje wyborców zamieszkałych na części obszaru działania rady narodowej. W wyborach do gminnej rady narodowej okręg wyborczy stanowi z reguły jedno sołectwo, a w uzasadnionych wypadkach kilka sołectw.

Art. 17. 1. Podział na okręgi wyborcze (ilość, granice, numery) i liczbę radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych ustalają:

- 1) Rada Państwa — dla wyborów rad narodowych wojewódzkich i miejskich w miastach wyłączonych z województw,
- 2) prezydium rad narodowych — dla wyborów rad narodowych bezpośrednio niższego stopnia.

2. Liczbę radnych danej rady narodowej, wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych, ustala się odpowiednio do liczby mieszkańców objętych okręgiem wyborczym.

3. Uchwały, dotyczące podziału na okręgi wyborcze i liczby radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych, podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń, najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów. W obwieszczeniach tych wymienia się również siedzibę właściwej terytorialnej komisji wyborczej.

Rozdział 5.

Obwody głosowania.

Art. 18. 1. Dla przeprowadzenia głosowania tworzy się obwody głosowania wspólne dla wyborów do rad narodowych wszystkich stopni.

2. W obwodzie głosowania, utworzonym w gminie, wyborcy oddają głosy na radnych gminnej, powiatowej i wojewódzkiej rady narodowej.

3. W obwodzie głosowania, utworzonym w mieście nie stanowiącym powiatu miejskiego, wyborcy oddają głosy na radnych miejskiej, powiatowej i wojewódzkiej rady narodowej.

4. W obwodzie głosowania, utworzonym w mieście stanowiącym powiat miejski, a nie podzielonym na dzielnice, wyborcy oddają głosy na radnych miejskiej i wojewódzkiej rady narodowej.

5. W obwodzie głosowania, utworzonym w dzielnicy miasta nie wyłączonego z województwa, wyborcy oddają głosy na radnych dzielnicowej, miejskiej i wojewódzkiej rady narodowej.

6. W obwodzie głosowania, utworzonym w dzielnicy miasta wyłączonego z województwa, wyborcy oddają głosy na radnych dzielnicowej i miejskiej rady narodowej.

Art. 19. Obwody głosowania tworzy się według następujących zasad:

- 1) obwód głosowania powinien z reguły obejmować 1.000—3.000 mieszkańców,
- 2) można tworzyć obwody głosowania dla mniejszych grup mieszkańców, zamieszkujących w odległości ponad 5 km od ośrodka najbliższego obwodu głosowania,

3) można tworzyć obwody głosowania w szpitalach, sanatoriach i w innych zakładach służby zdrowia oraz w zakładach pomocy społecznej i zakładach inwalidzkich, w których przebywają wyborcy.

Art. 20. 1. Ilość, granice i numery obwodów głosowania oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych ustalają:

- 1) w gminach i w miastach nie stanowiących powiatów miejskich — prezydium powiatowych rad narodowych,
- 2) w dzielnicach miast — prezydium dzielnicowych rad narodowych,
- 3) w miastach stanowiących powiaty miejskie, a nie podzielonych na dzielnice — prezydium miejskich rad narodowych.

2. Uchwały, dotyczące ilości, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych (ust. 1), podaje się do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie obwieszczeń, najpóźniej w 50 dniu przed dniem wyborów.

Art. 21. 1. Dowódcy okręgów wojskowych tworzą dla składu jednostek wojskowych obwody głosowania, obejmujące od 50 do 3.000 wyborców oraz ustalają siedziby obwodowych komisji wyborczych. Obwody te nie wchodzi w skład okręgów wyborczych, utworzonych dla wyborów do rad narodowych: gminnych, miast nie stanowiących powiatów miejskich i dzielnicowych w miastach nie wyłączonych z województw.

2. Minister Żeglugi tworzy obwody głosowania dla załóg na statkach znajdujących się w podróży w dniu wyborów. Można nie tworzyć obwodu głosowania na statku, na którym załoga liczy mniej niż 25 wyborców, bądź też utworzyć jeden obwód głosowania dla kilku statków, odbywających wspólną podróż. W zarządzeniu o utworzeniu obwodów głosowania określa się, w porozumieniu z prezydium właściwej wojewódzkiej rady narodowej, ich przynależność do okręgów wyborczych utworzonych w miastach portowych.

3. Numery obwodów głosowania, o których mowa w ust. 1 i 2, ustala się w porozumieniu z prezydium właściwej miejskiej (dzielnicowej, powiatowej) rady narodowej.

4. Organy, które utworzyły obwody głosowania, o których mowa w niniejszym artykule, zapewniają powiadomienie wyborców przynależnych do tych obwodów o utworzeniu obwodu, jego numerze i siedzibie obwodowej komisji wyborczej.

Rozdział 6.

Komisje wyborcze.

Art. 22. 1. Dla przeprowadzenia wyborów powołuje się:

- 1) Centralną Komisję Wyborczą,
- 2) terytorialne komisje wyborcze: wojewódzkie, powiatowe, miejskie, dzielnicowe i gminne,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

2. Dla przeprowadzenia wyboru wspólnej rady narodowej powołuje się jedną terytorialną komisję wyborczą.

3. W skład komisji wyborczej mogą wejść tylko wyborcy.

Art. 23. 1. Do zadań Centralnej Komisji Wyborczej należą:

- 1) sprawowanie nadzoru nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej,
- 2) rozpatrywanie skarg na działalność wojewódzkich komisji wyborczych i miejskich komisji wyborczych w miastach wyłączonych z województw.

2. Sprawując nadzór nad ścisłym przestrzeganiem Ordynacji wyborczej i przepisów na jej podstawie wydanych, Centralna Komisja Wyborcza udziela w miarę potrzeby terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wytycznych i wyjaśnień.

Art. 24. Do zadań terytorialnych komisji wyborczych należy:

- 1) nadzór na swoim terenie nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej,
- 2) rejestrowanie list kandydatów,
- 3) ogłoszenie danych o kandydatach,
- 4) rozpatrywanie skarg na działalność komisji wyborczych niższego stopnia,
- 5) dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania i kopert,
- 6) ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów do rad narodowych,
- 7) wydanie osobom wybranym do rad narodowych zaświadczeń o ich wyborze,
- 8) przesłanie materiałów z przeprowadzonych wyborów do odpowiedniego prezydium rady narodowej lub naczelnika gminy.

Art. 25. Do zadań obwodowych komisji wyborczych należy:

- 1) wyłożenie spisów wyborców do publicznego wglądu,
- 2) przeprowadzenie głosowania w obwodzie,
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie,
- 4) przesłanie protokołów głosowania do właściwych terytorialnych komisji wyborczych,
- 5) przesłanie protokołów głosowania wraz z kartami do głosowania i innymi materiałami z przeprowadzonego głosowania do odpowiedniego prezydium rady narodowej lub naczelnika gminy.

Art. 26. 1. W skład Centralnej Komisji Wyborczej wchodzi: przewodniczący, dwaj zastępcy przewodniczącego, sekretarz i 8 członków.

2. Centralną Komisję Wyborczą powołuje Rada Państwa spośród osób wysuniętych przez naczelne władze organizacji politycznych i społecznych.

Art. 27. 1. W skład terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych wchodzi: przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz i członkowie.

2. Liczba członków komisji wyborczej wynosi:

- 1) wojewódzkiej i miejskiej w mieście wyłączonym z województwa — od 8 do 12,
- 2) powiatowej, miejskiej i dzielnicowej — od 6 do 9,
- 3) gminnej — od 3 do 6,
- 4) obwodowej — od 2 do 6.

Art. 28. 1. Wojewódzkie (miejskie w miastach wyłączonych z województw) komisje wyborcze powołuje Rada Państwa.

2. Powiatowe, miejskie, dzielnicowe i gminne komisje wyborcze powołuje rada narodowa bezpośrednio wyższego stopnia.

Art. 29. 1. Obwodowe komisje wyborcze są powoływane:

- 1) w gminach i w miastach do 5.000 mieszkańców — przez prezydium powiatowych rad narodowych,
- 2) w pozostałych miastach nie podzielonych na dzielnice — przez prezydium miejskich rad narodowych,
- 3) w dzielnicach miast — przez prezydium dzielnicowych rad narodowych.

2. Obwodowe komisje wyborcze, utworzone dla składu jednostek wojskowych, powołują prezydium wojewódzkich rad narodowych (rad narodowych miast wyłączonych z województw).

3. Obwodowe komisje wyborcze, utworzone dla wyborców na statkach, powołuje kapitan statku na wniosek rady zakładowej.

Art. 30. 1. Centralna Komisja Wyborcza i terytorialne komisje wyborcze powinny być powołane najpóźniej 57 dnia przed dniem wyborów.

2. Obwodowe komisje wyborcze (art. 29 ust. 1 i 2) powinny być powołane najpóźniej 45 dnia przed dniem wyborów.

Art. 31. 1. Rada Państwa ustali regulamin prac i wzór pieczęci komisji wyborczych.

2. Skład terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych może być zmieniony tylko w przypadkach i trybie określonych w regulaminie prac komisji.

Art. 32. 1. Centralna Komisja Wyborcza rozwiązuje się z upływem kadencji rad narodowych.

2. Terytorialne i obwodowe komisje wyborcze rozwiązuje organ, który je powołał, po zakończeniu ich działalności.

Art. 33. 1. Pracownik, który wchodzi w skład komisji wyborczej i w związku z tym opuścił pracę, otrzymuje w zakładzie pracy wynagrodzenie za opuszczony czas pracy.

2. Osobom, wchodzącym w skład komisji wyborczych, przysługują diety i zwrot kosztów podróży w wysokości i na zasadach ustalonych przez Prezesa Rady Ministrów w drodze zarządzenia ogłoszonego w Monitorze Polskim.

Rozdział 7.

Spisy wyborców.

Art. 34. 1. Prezydium miejskich lub dzielnicowych rad narodowych oraz naczelnicy gmin sporządzają w trzech egzemplarzach spisy wyborców, zamieszkałych na terenie działania odpowiedniej rady narodowej. Spis wyborców układa się oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, a w przypadku gdy obwód obejmuje więcej niż jeden okręg wyborczy — oddzielnie dla każdego z tych okręgów. Spis ten służy dla wyborów rad narodowych wszystkich stopni.

2. W spisie wyborców wymienia się nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia i miejsce zamieszkania wyborcy. Spis podpisuje przewodniczący i sekretarz prezydium rady narodowej, które sporządziło spis, lub naczelnik gminy.

Art. 35. 1. Minister Spraw Wewnętrznych ustali wzór spisu wyborców oraz szczegółowe zasady jego sporządzania.

2. Sposób sporządzania spisów wyborców w jednostkach wojskowych oraz na statkach ustalą właściwi mini-

strowie, w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 36. 1. Spisy wyborców będą najpóźniej 38 dnia przed dniem wyborów przesłane przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych w dwóch egzemplarzach.

2. Najpóźniej 35 dnia przed dniem wyborów obwodowe komisje wyborcze wykładają spisy wyborców do publicznego wglądu w lokalach komisji co najmniej przez 15 dni po 5 godzin dziennie, w porze dostępnej dla pracujących.

Art. 37. 1. Po wyłożeniu spisu wyborców można wnieść do organu, który sporządził spis, reklamację przeciw nieprawidłowości spisu, w szczególności przeciw pominięciu w nim lub zamieszczeniu określonych osób.

2. Reklamacje wnosi się ustnie do protokołu lub pisemnie za pośrednictwem obwodowej komisji wyborczej, która wyłożyła spis wyborców.

3. Reklamację należy rozpatrzyć w ciągu 3 dni od daty jej wniesienia.

4. W wyniku rozpatrzenia reklamacji organ, który sporządził spis wyborców:

- 1) uzupełnia lub prostuje spis bądź
- 2) skreśla ze spisu osobę, której reklamacja dotyczy, doręczając jej decyzję wraz z uzasadnieniem, bądź
- 3) pozostawia reklamację bez uwzględnienia, doręczając reklamującemu decyzję wraz z uzasadnieniem.

5. Od decyzji, nie uwzględniającej reklamacji lub powodującej skreślenie ze spisu wyborców, mogą reklamujący względnie osoba skreślona ze spisu wnieść skargę do sądu powiatowego, właściwego ze względu na miejsce sporządzenia spisu. Do skargi należy załączyć zaskarżoną decyzję. Sąd w trybie postępowania niespornego przeprowadzi w ciągu 3 dni rozprawę z udziałem ławników i wyda orzeczenie, zawiadamiając o nim skarżącego i organ, który sporządził spis wyborców. Od orzeczenia tego nie przysługuje dalszy środek prawny.

Art. 38. 1. Wyborca, zmieniający miejsce pobytu po sporządzeniu spisu wyborców, będzie na swoje żądanie wpisany do spisu i dopuszczony do głosowania w obwodzie nowego miejsca pobytu. Uprawnienie to przysługuje wyborcy na podstawie „zaświadczenia o prawie głosowania”, wydanego na jego żądanie przez organ, który sporządził spis wyborców. Wydając zaświadczenie organ ten skreśla wyborcę ze spisu wyborców z adnotacją: „wyjechał”.

2. „Zaświadczenie o prawie głosowania” przysługuje również osobom wchodzącym w skład lub zatrudnionym przy innej komisji wyborczej niż obwodowa komisja wyborcza obwodu głosowania, w którym osoby te są wpisane do spisu wyborców.

3. Wzór „zaświadczenia o prawie głosowania” ustali Minister Spraw Wewnętrznych w drodze zarządzenia ogłoszonego w Monitorze Polskim.

Rozdział 8.

Zgłaszanie kandydatów.

Art. 39. Kandydatów na radnych zgłaszają organizacje polityczne, zawodowe i spółdzielcze oraz inne masowe organizacje społeczne ludu pracującego realizujące wspólny program Frontu Jedności Narodu.

Art. 40. 1. Listy kandydatów do rad narodowych poszczególnych stopni ustalają właściwe wojewódzkie, powiatowe, miejskie, dzielnicowe i gminne komitety Frontu Jedności Narodu na podstawie wniosków organizacji określonych w art. 39, po zasięgnięciu opinii wyborców na zebraniach w miejscu zamieszkania, w zakładach pracy, na zebraniach wiejskich i w jednostkach wojskowych.

2. Listy kandydatów ustala się odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.

Art. 41. 1. Komitet Frontu Jedności Narodu zgłasza ustalone listy kandydatów do terytorialnej komisji wyborczej, właściwej dla wyborów danej rady narodowej.

2. Liczba kandydatów na liście powinna przewyższać liczbę mandatów przypadającą na dany okręg wyborczy, nie więcej jednak niż o połowę.

Art. 42. 1. Do tej samej rady narodowej można kandydować tylko w jednym okręgu wyborczym.

2. Kandydat nie może wchodzić w skład terytorialnej lub obwodowej komisji wyborczej właściwej dla okręgu, w którym kandyduje.

Art. 43. 1. Zgłoszenie list kandydatów do rad narodowych wojewódzkich, miejskich w miastach wyłączonych z województw, powiatowych oraz miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie powinno nastąpić najpóźniej 35 dnia, a do pozostałych rad narodowych — najpóźniej 25 dnia przed dniem wyborów.

2. W zgłoszonej liście należy podać nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata. Nazwiska zgłoszonych powinny być oznaczone kolejnymi numerami, poczynając od 1, w porządku pierwszeństwa do otrzymania mandatów.

3. Do zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenie kandydatów, że zgadzają się kandydować w danym okręgu wyborczym. Oświadczenia kandydatów mogą też być złożone odrębnie, nie później jednak niż 35 względnie 25 dnia przed dniem wyborów.

Art. 44. 1. Jeżeli zgłoszenie listy nastąpiło zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, terytorialna komisja wyborcza zarejestruje listę, sporządzając protokół przyjęcia zgłoszenia.

2. Wzór protokołu przyjęcia zgłoszenia listy ustali Rada Państwa.

Art. 45. 1. Jeżeli zgłoszona lista wykazuje wady, komisja niezwłocznie wzywa komitet Frontu Jedności Narodu, który zgłosił listę, do ich usunięcia w ciągu dwóch dni.

2. Decyzję komisji, stwierdzającą wadliwość zgłoszonej listy, komitet Frontu Jedności Narodu może w ciągu dwóch dni zaskarżyć do terytorialnej komisji wyborczej wyższego stopnia, a decyzję wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) komisji wyborczej — do Centralnej Komisji Wyborczej. Decyzja wydana w wyniku rozpatrzenia skargi jest ostateczna.

Art. 46. 1. Po zarejestrowaniu list kandydatów terytorialne komisje wyborcze podają do wiadomości wyborców dane o kandydatach.

2. Dane o kandydatach do rad narodowych wojewódzkich, miejskich w miastach wyłączonych z województw, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie ogłasza się najpóźniej 30 dnia, dane zaś o kandydatach do rad niższych stopni — najpóźniej 20 dnia przed dniem wyborów.

Art. 47. 1. W przypadkach szczególnie uzasadnionych we wniosku komitetu Frontu Jedności Narodu, który zgłosił listę kandydatów, terytorialna komisja wyborcza, która zarejestrowała tę listę, może zgodnie z wnioskiem otrzymanym nie później niż 10 dnia przed dniem wyborów zmienić kolejność kandydatów na liście, skreślić kandydata z listy bądź skreślić go i wprowadzić na jego miejsce innego.

2. Podejmując decyzję o zarejestrowaniu listy kandydatów w zmienionym brzmieniu, komisja niezwłocznie zarządza ogłoszenie danych o kandydatach (art. 46).

Rozdział 9.

Karty do głosowania.

Art. 48. 1. Karta do głosowania wyraża nazwiska i imiona kandydatów w kolejności umieszczenia ich na liście.

2. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie.

3. Karta do głosowania powinna być opatrzona pieczęcią komisji wyborczej.

4. Wzory kart do głosowania ustali Rada Państwa.

Art. 49. Terytorialne komisje wyborcze zarządzają w trybie ustalonym przez Centralną Komisję Wyborczą wydrukowanie, osobno dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania oraz przygotowanie kopert w potrzebnej ilości i zapewniają dostarczenie ich obwodowym komisjom wyborczym.

Rozdział 10.

Głosowanie.

Art. 50. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej bez przerwy między godziną 6 a 22.

Art. 51. 1. Od chwili rozpoczęcia głosowania do chwili ustalenia jego wyników powinny być bez przerwy obecne w lokalu wyborczym co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca. W miarę potrzeby przewodniczący lub jego zastępca uzupełni skład komisji przez powołanie osoby spośród wyborców.

2. W lokalu wyborczym mogą być obecni mężowie zaufania, wyznaczeni przez komitet Frontu Jedności Narodu, który w danym okręgu wyborczym zgłosił listę kandydatów. Wzór zaświadczeń dla mężów zaufania oraz tryb ich wydawania ustali Centralna Komisja Wyborcza.

Art. 52. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad utrzymaniem porządku w czasie głosowania oraz nad zabezpieczeniem tajności głosowania i w tym celu może wydawać odpowiednie zarządzenia porządkowe.

2. Na żądanie przewodniczącego właściwe organy oddadzą do jego rozporządzenia straż.

3. Agitacja w lokalu wyborczym jest w czasie głosowania wzbroniona.

Art. 53. 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza bada, czy urna wyborcza jest próżna, czy na miejscu znajdują się spisy wyborców oraz po-

trzebna ilość kart do głosowania i kopert, jak również czy w lokalu komisji znajduje się pomieszczenie za osłoną, zabezpieczające tajność głosowania, po czym zamyka i opieczętowuje urnę wyborczą pieczęcią komisji.

2. Od chwili zapieczętowania aż do końca głosowania urny otwierać nie wolno.

Art. 54. 1. Przed oddaniem głosu wyborca okazuje komisji dowód osobisty, a w jego braku — legitymację służbową, legitymację związku zawodowego lub inny dokument stwierdzający jego tożsamość.

2. Wyborca nie posiadający dokumentu tożsamości uznanego przez komisję za wystarczający może powołać się na świadectwo dwóch wiarygodnych osób, znanych komisji obwodowej. Decyzja komisji w sprawie tożsamości jest ostateczna.

3. Komisja sprawdza, czy dana osoba jest objęta spisem wyborców lub czy posiada „zaświadczenie o prawie głosowania”; osoby składające to zaświadczenie komisja wpisuje do spisu wyborców, zatrzymując zaświadczenie celem dołączenia go do protokołu głosowania.

4. Wyborca objęty spisem wyborców otrzymuje od komisji karty do głosowania do rad wszystkich stopni, do których odbywa się głosowanie w danym obwodzie, oraz kopertę.

5. Celem zapobieżenia wielokrotnemu głosowaniu komisja, wydając wyborcy karty do głosowania, stawia znak przy jego nazwisku na spisie wyborców.

Art. 55. Wyborca głosuje na tyłu kandydatów, ilu radnych ma być wybranych w danym okręgu wyborczym.

Nazwiska kandydatów, na których wyborca głosuje, pozostawia on nie skreślone na karcie do głosowania. Pozostawiając na karcie do głosowania większą liczbę nie skreślonych kandydatów od liczby mandatów przypadającej na dany okręg wyborczy, wyborca oddaje głos na tych nie skreślonych kandydatów, których nazwiska są zamieszczone na karcie do głosowania w pierwszej kolejności.

Art. 56. Wyborca wkłada karty do głosowania do koperty, podchodzi do urny i w obecności komisji wrzuca kopertę do urny.

Art. 57. Ułomni i niepiśmienni mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób.

Art. 58. 1. Głosowania przerywać nie wolno. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń czynności wyborcze były na czas przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może przedłużyć je lub odroczyć do dnia następnego. Zarządzenie o przedłużeniu lub odroczeniu czynności wyborczych powinno być natychmiast przesłane do wiadomości prezydium rady narodowej lub naczelnika gminy właściwego ze względu na siedzibę komisji oraz podane do publicznej wiadomości w sposób przyjęty w danej miejscowości.

2. W razie przerwania głosowania komisja opieczętowuje urnę i oddaje ją do przechowania przewodniczącemu lub innemu członkowi komisji. Po podjęciu głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie pozostały nienaruszone.

Rozdział 11.

Ustalenie wyników głosowania w obwodzie.

Art. 59. 1. O godzinie 22 lub wcześniej, z chwilą oddania głosów przez wszystkich wyborców, przewodniczący

obwodowej komisji wyborczej ogłasza zamknięcie głosowania, po czym komisja przystępuje do ustalenia jego wyników.

2. Przy ustalaniu wyników głosowania mogą być obecni mężowie zaufania (art. 51 ust. 2).

Art. 60. 1. Przewodniczący otwiera urnę wyborczą, po czym komisja ustala osobno dla każdego okręgu wyborczego:

- 1) liczbę oddanych kart do głosowania, czyli liczbę wyborców, którzy wzięli udział w głosowaniu,
- 2) liczbę oddanych kart, które uznano za nieważne, czyli liczbę głosów nieważnych,
- 3) liczbę oddanych kart, które uznano za ważne, czyli liczbę głosów ważnych.

2. Gdyby liczba oddanych kart do głosowania różniła się od liczby osób, którym wydano karty (art. 54 ust. 5), komisja poda w protokole głosowania przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 61. 1. Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone bądź nie opatrzone pieczęcią komisji wyborczej.

2. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub poczynienie innych dopisków nie pociąga za sobą skutków prawnych, a w szczególności nie wpływa na ważność karty.

3. Karty przedarte na dwie lub więcej części, całkowicie przekreślone lub na których wszyscy kandydaci zostali skreśleni, są ważne. Karty te zalicza się jako głosy oddane przeciwko wszystkim kandydatom zamieszczonym na karcie do głosowania.

Art. 62. 1. Po ustaleniu liczby głosów ważnych komisja przystępuje do ustalenia liczby głosów oddanych na poszczególnych kandydatów.

2. Głos uważa się za oddany na wszystkich nie skreślonych kandydatów, jeżeli ich liczba nie przewyższa liczby mandatów w okręgu. Przy większej liczbie nie skreślonych kandydatów głos uważa się za oddany na tych nie skreślonych kandydatów, których nazwiska są zamieszczone na karcie do głosowania w pierwszej kolejności.

Art. 63. 1. Obwodowa komisja sporządza, osobno dla każdego okręgu wyborczego, protokół głosowania w dwu egzemplarzach. Wzór protokołu ustali Rada Państwa.

2. W protokole głosowania wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania, czyli osób objętych spisem wyborców,
- 2) osób, które wzięły udział w głosowaniu,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów,
- 6) głosów ważnie oddanych przeciw wszystkim kandydatom.

3. Ponadto w protokole wymienia się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia się krótko skargi i wydane decyzje, jak również inne istotne okoliczności. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, obecne przy jego sporządzeniu.

Art. 64. 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie po jednym egzemplarzu protokołu głosowania:

- 1) na radnych wojewódzkiej rady narodowej — do wojewódzkiej komisji wyborczej,

- 2) na radnych powiatowej rady narodowej — do powiatowej komisji wyborczej,
- 3) na radnych miejskiej rady narodowej — do miejskiej komisji wyborczej,
- 4) na radnych dzielnicowej rady narodowej — do dzielnicowej komisji wyborczej,
- 5) na radnych gminnej rady narodowej — do gminnej komisji wyborczej.

2. Oddane karty do głosowania (osobno ważne i nieważne) należy opieczętować pieczęcią komisji i wraz z innymi egzemplarzami protokołów głosowania i spisem wyborców przesłać niezwłocznie do prezydium właściwej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej lub naczelnika gminy. Prezydium rad narodowych i naczelnicy gmin przechowują te materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Rozdział 12

Ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów.

Art. 65. 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych terytorialne komisje wyborcze ustalają, osobno dla poszczególnych okręgów wyborczych, wyniki wyborów do rad narodowych.

2. Przy ustalaniu wyników wyborów mogą być obecni mężowie zaufania (art. 51 ust. 2).

Art. 66. 1. Terytorialna komisja wyborcza sporządza protokoły z wyborów w okręgach, obejmujące osobno dla każdego okręgu wyborczego zestawienie liczb:

- 1) osób uprawnionych do głosowania,
- 2) osób, które wzięły udział w wyborach,
- 3) głosów nieważnych,
- 4) głosów ważnych,
- 5) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów,
- 6) głosów ważnie oddanych przeciwko wszystkim kandydatom.

2. Protokoły podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne przy ich sporządzeniu. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

3. Wzór protokołu ustali Rada Państwa

Art. 67. 1. Za wybranych uważa się kandydatów, którzy otrzymali w okręgu wyborczym najwięcej ważnych głosów, jeżeli w głosowaniu wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania w okręgu.

2. Liczba wybranych nie może przewyższać liczby radnych przypadającej na dany okręg wyborczy. W przypadku gdy dwu lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów, a uznanie wszystkich tych kandydatów za wybranych spowodowałoby przekroczenie liczby radnych przypadającej na dany okręg, o wyborze decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na karcie do głosowania.

Art. 68. 1. Na podstawie protokołów z wyborów w okręgach (art. 66) terytorialna komisja wyborcza sporządza obwieszczenie o wynikach wyborów do rady narodowej. Wzory obwieszczeń ustali Rada Państwa.

2. Wojewódzka (miejska w mieście wyłączonym z województwa) komisja wyborcza powinna otrzymać obwieszczenia od pozostałych terytorialnych komisji wyborczych niezwłocznie po ich sporządzeniu, po czym:

- 1) sporządza, według wzoru ustalonego przez Radę Państwa, zbiorczą informację o wynikach wyborów na terenie województwa (miasta), przesyłając ją niezwłocznie do Centralnej Komisji Wyborczej,

2) przesyła wyniki wyborów do prezydium wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej w celu ogłoszenia wyników w dzienniku urzędowym wojewódzkiej (miejskiej) rady narodowej.

3. Centralna Komisja Wyborcza ogłasza zbiorcze wyniki wyborów do rad narodowych.

Art. 69. 1. Właściwe terytorialne komisje wyborcze wydają wybranym radnym zaświadczenia o wyborze.

2. Wzór zaświadczenia ustali Rada Państwa.

Art. 70. Po przesłaniu do ogłoszenia obwieszczeń o wynikach wyborów i sporządzeniu zaświadczeń o wyborze terytorialne komisje wyborcze przesyłają materiały z przeprowadzonych wyborów odpowiednio do prezydium wojewódzkiej, powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej albo naczelnika gminy. Prezydium rad narodowych oraz naczelnicy gmin przechowują te materiały do czasu otrzymania dalszych zarządzeń Rady Państwa.

Art. 71. 1. Jeżeli w głosowaniu wzięło udział mniej niż połowa uprawnionych do głosowania w okręgu, prezydium wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej na wniosek wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) komisji wyborczej ogłasza w ciągu dwóch tygodni od daty pierwszych wyborów zarządzenie o przeprowadzeniu ponownych wyborów w okręgu.

2. Ponowne wybory odbywają się w trybie przewidzianym niniejszą ustawą na podstawie spisów wyborców sporządzonych dla pierwszych wyborów. Kalendarz wyborczy może przewidywać krótsze terminy.

3. Dla ponownych wyborów właściwy komitet Frontu Jedności Narodu może zgłosić nową listę kandydatów.

4. Ponowne wybory przeprowadza się jeden raz. Za wybranych uważa się kandydatów, którzy otrzymali największą liczbę ważnych głosów.

Rozdział 13.

Ważność wyborów.

Art. 72. Jeżeli w wyborach dopuszczono się przestępstw przeciw głosowaniu lub naruszenia istotnych przepisów niniejszej ustawy, a przestępstwa te lub naruszenia mogły wywrzeć istotny wpływ na wynik wyborów, Rada Państwa unieważnia wybory w tym okręgu lub obwodzie, którego dotyczyła przyczyna nieważności.

Art. 73. Unieważniając wybory Rada Państwa unieważnia mandaty pochodzące z tych wyborów i zarządza w granicach unieważnienia ponowne wybory lub podjęcie niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.

Rozdział 14.

Wygaśnięcie mandatów radnego.

Art. 74. 1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje wskutek:

- 1) śmierci,
- 2) zrzeczenia się mandatu,
- 3) utraty prawa wybieralności,
- 4) pozbawienia mandatu przez radę narodową,
- 5) odwołania przez wyborców,
- 6) zmian w podziale administracyjnym Państwa, powodujących wygaśnięcie mandatów stosownie do postanowień art. 85.

2. Wygaśnięcie mandatu radnego w przypadkach określonych w ust. 1 pkt 1—5 stwierdza rada narodowa.

3. O wygaśnięciu mandatu rada narodowa powiadamia komitet Frontu Jedności Narodu w celu poinformowania o tym wyborców.

Art. 75. 1. Rada narodowa pozbawia radnego mandatu, jeżeli:

- 1) odmówił złożenia ślubowania radnego albo
- 2) został prawomocnym wyrokiem sądu skazany za przestępstwo popełnione w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub z innych niskich pobudek, albo
- 3) sprzeniewierzył się złożonemu ślubowaniu radnego.

2. Przed podjęciem uchwały na podstawie ust. 1 pkt 3 rada narodowa powinna umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień oraz zasięgnąć opinii komitetu Frontu Jedności Narodu, który zgłosił jego kandydaturę.

3. Od uchwały o pozbawieniu mandatu na podstawie ust. 1 pkt 3 może radny w ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia mu uchwały odwołać się do rady narodowej wyższego stopnia, a jeżeli uchwałę podjęła wojewódzka (miejska w mieście wyłączonym z województwa) rada narodowa — do Rady Państwa. Uchwały podjęte w wyniku rozpatrzenia odwołania są ostateczne.

Art. 76. Wyborcy mogą odwołać radnego, który postępowaniem swoim jaskrawo narusza godność radnego, uchyla się od prac w radzie albo z innych względów zawiódł zaufanie wyborców.

Art. 77. 1. Z wnioskiem o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania radnego może wystąpić komitet Frontu Jedności Narodu, który zgłosił jego kandydaturę. Komitet zgłasza taki wniosek z własnej inicjatywy, z inicjatywy wyborców albo organizacji politycznej lub społecznej, której radny jest członkiem.

2. Wniosek powinien być uzasadniony okolicznościami wskazującymi, że radny zawiódł zaufanie wyborców. Przed zgłoszeniem wniosku należy umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień.

3. Wniosek zgłasza się do rady narodowej, której radny jest członkiem.

Art. 78. 1. Wniosek o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania radnego rozpatruje wstępnie komisja mandatowa.

2. Komisję mandatową powołuje każda rada narodowa spośród radnych jako stałą komisję rady.

3. Po wysłuchaniu sprawozdania komisji mandatowej rada narodowa może bądź uznać w drodze uchwały, że brak podstaw do przyjęcia, iż radny utracił zaufanie wyborców, bądź podjąć uchwałę o zwróceniu się do wyborców w sprawie odwołania radnego.

4. Od uchwały rady narodowej nie uwzględniającej wniosku komitetu Frontu Jedności Narodu może komitet odwołać się do rady narodowej bezpośrednio wyższego stopnia, a od uchwały wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej — do Rady Państwa.

5. Uchwała o zwróceniu się do wyborców w sprawie odwołania radnego wymaga większości co najmniej $\frac{2}{3}$ głosów i obecności co najmniej połowy ogólnej liczby radnych oraz zatwierdzenia przez radę narodową bezpośrednio wyższego stopnia. Uchwały podjęte przez wojewódzkie (miejskie w miastach wyłączonych z województw) rady narodowe nie wymagają zatwierdzenia.

Art. 79. 1. W wykonaniu uchwały rady narodowej o zwróceniu się do wyborców w sprawie odwołania radnego komitet Frontu Jedności Narodu, który wystąpił z wnioskiem, zapewnia przeprowadzenie zebrań lub zebrań w okręgu wyborczym, w którym radny został wybrany. W gminach wykorzystuje się w tym celu z reguły zebrania wiejskie.

2. O zebraniach, o których mowa w ust. 1, komitet Frontu Jedności Narodu powiadamia wyborców w drodze obwieszczeń lub w inny sposób przyjęty na danym terenie.

3. Głosowanie na zebraniu jest jawne, chyba że zebrani uchwałą przeprowadzenie tajnego głosowania.

4. Z każdego zebrania sporządza się protokół stwierdzający liczbę wyborców na zebraniu oraz liczbę głosów oddanych za odwołaniem radnego.

Art. 80. Na podstawie protokołów z przeprowadzonych zebrań rada narodowa stwierdza wygaśnięcie mandatu radnego, jeżeli większość wyborców, którzy uczestniczyli w zebraniach, głosowała za odwołaniem radnego.

Art. 81. 1. W razie nieuwzględnienia wniosku o zwrócenie się do wyborców w sprawie odwołania radnego, wniosek taki nie może być ponownie rozpatrywany, chyba że zajdą nowe okoliczności, uzasadniające odwołanie radnego przez wyborców.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy wniosek o odwołanie radnego przedstawiony na zebraniach wyborców, nie uzyskał większości głosów.

Rozdział 15.

Uzupełnienie składu rad narodowych.

Art. 82. 1. Rada narodowa może na sesji, na której stwierdziła wygaśnięcie mandatu radnego, podjąć uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce tego kandydata z tego samego okręgu wyborczego, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów decyduje kolejność zamieszczenia kandydata na liście.

2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata tego samego okręgu wyborczego, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie to powinno być zgłoszone radzie narodowej najpóźniej w ciągu trzech dni od daty doręczenia zawiadomienia o przydzieleniu mandatu.

Art. 83. 1. Jeżeli rada narodowa nie podjęła uchwały, o której mowa w art. 82, można zarządzić wybory uzupełniające w okręgu wyborczym, w którym mandat wygaś.

2. W przypadkach określonych w ust. 1 należy zarządzić wybory uzupełniające, jeżeli co najmniej połowa mandatów w okręgu wyborczym pozostaje nie obsadzonych.

3. Nie zarządza się wyborów uzupełniających, jeżeli do upływu kadencji rad narodowych pozostaje mniej niż 6 miesięcy.

Art. 84. 1. Wybory uzupełniające zarządza prezydium wojewódzkiej (miejskiej w mieście wyłączonym z województwa) rady narodowej, a gdy wybory dotyczą członków tych rad — Rada Państwa.

2. Wybory uzupełniające odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów niniejszej ustawy, z tym że:

- 1) uchwałę o zarządzeniu wyborów ogłasza się w dzienniku urzędowym wojewódzkiej rady narodowej,
- 2) kalendarz wyborczy może przewidywać krótsze terminy.

Art. 85. 1. Zmiany w podziale administracyjnym Państwa, zachodzące w toku kadencji rad narodowych, powodują następujące zmiany w składzie rad:

- 1) jeżeli z jednostki podziału administracyjnego powstają dwie lub więcej jednostek, członkowie dotychczasowej rady narodowej stają się członkami rad w nowych jednostkach, w zależności od miejsca swego za-

mieszkania lub położenia okręgu wyborczego, w którym zostali wybrani; listę członków nowych rad narodowych ustala prezydium rady narodowej wyższego stopnia, zwołując pierwszą sesję tych rad; w stosunku do wojewódzkich rad narodowych i miejskich rad narodowych w miastach wyłączonych z województw uprawnienie to przysługuje Radzie Państwa; w miarę potrzeby zarządza się wybory uzupełniające,

- 2) postanowienia punktu poprzedniego stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy z części jednostki podziału administracyjnego tworzy się nową jednostkę; jeżeli jednak tworzy się nową dzielnicę miasta na obszarze nie objętym dotychczas podziałem na dzielnice, cały skład dzielnicowej rady narodowej powołuje się w wyborach przeprowadzonych stosownie do przepisów o wyborach uzupełniających,
- 3) jeżeli jednostka podziału administracyjnego zostaje włączona do innej jednostki, rada narodowa jednostki powiększonej dokooptowuje radnych jednostki zniesionej w liczbie ustalonej przez prezydium rady narodowej wyższego stopnia, a mandaty radnych nie dokooptowanych wygasają,
- 4) jeżeli z dwu lub więcej jednostek podziału administracyjnego tworzy się nową jednostkę, członkowie rad narodowych jednostek zniesionych stają się członkami rady narodowej nowej jednostki,
- 5) jeżeli z jednostki podziału administracyjnego zostaje wyłączony obszar stanowiący okręg wyborczy dla wyboru rady narodowej tej jednostki i włączony do sąsiedniej jednostki, wówczas radni wybrani w tym okręgu stają się radnymi rady narodowej jednostki powiększonej, a ich dotychczasowy mandat wygasa,
- 6) jeżeli z jednostki podziału administracyjnego zostaje wyłączony obszar, stanowiący część jednego lub kilku okręgów wyborczych dla wyboru rady narodowej tej jednostki, i włączony do sąsiedniej jednostki, wówczas radni zamieszkali na tym obszarze stają się radnymi rady narodowej jednostki powiększonej, a ich dotychczasowy mandat wygasa,
- 7) jeżeli jednostka podziału administracyjnego zostaje przekształcona na jednostkę innego rodzaju, zarządza się w miarę potrzeby wybory uzupełniające.

2. O potrzebie zarządzenia wyborów uzupełniających (ust. 1 pkt 1 i 7) decyduje organ właściwy do ich zarządzenia. W zarządzeniu wyborów określa się liczbę radnych, która ma być wybrana. Przepis art. 83 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

3. Przy wprowadzaniu zmian w składzie rad narodowych na podstawie ust. 1 może nastąpić przekroczenie liczby członków rad narodowych określonej w niniejszej ustawie.

Rozdział 16.

Przepisy końcowe.

Art. 86. 1. Koszty związane z wyborami pokrywa się z budżetu Państwa.

2. Pisma w sprawach wyborczych są wolne od opłat skarbowych i sądowych.

Art. 87. 1. Przepisy ustawy dotyczące powiatów odnoszą się również do miast i powiatów, dla których utworzono wspólne rady narodowe.

2. Przepisy ustawy dotyczące powiatowych rad narodowych stosuje się odpowiednio do rad narodowych wspólnych dla miast i powiatów.

3. Przepisy ustawy dotyczące gmin odnoszą się również do miast i gmin, dla których utworzono wspólne rady narodowe.

4. Przepisy ustawy dotyczące gminnych rad narodowych i naczelników gmin stosuje się odpowiednio do rad narodowych wspólnych dla miast i gmin oraz do naczelników miast i gmin.

5. W odniesieniu do miejskich i gminnych rad narodowych, które w trybie określonym w art. 84 ustawy o ra-

dach narodowych zostały podporządkowane nadzorowi rady narodowej miasta stanowiącego powiat miejski lub dzielnicowej, przewidziane w niniejszej ustawie funkcje organu bezpośrednio wyższego stopnia spełnia właściwa miejska lub dzielnicowa rada narodowa.

Załącznik do Ordynacji wyborczej
do rad narodowych

KALENDARZ WYBORCZY

Przed dniem wyborów: (najpóźniej)	Treść czynności wyborczej:
1) 60 dnia, tj.	Ogłoszenie uchwały Rady Państwa o zarządzeniu wyborów (art. 10 ust. 3).
2) 57 dnia, tj.	Ogłoszenie uchwał w sprawie ustalenia liczby członków rad narodowych (art. 15). Powołanie Centralnej Komisji Wyborczej (art. 30 ust. 1). Powołanie wojewódzkich, powiatowych, miejskich, dzielnicowych i gminnych komisji wyborczych (art. 30 ust. 1).
3) 55 dnia, tj.	Podanie do wiadomości wyborców uchwał dotyczących podziału na okręgi wyborcze, liczby radnych wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz siedzib terytorialnych komisji wyborczych (art. 17 ust. 3).
4) 50 dnia, tj.	Podanie do wiadomości wyborców uchwał dotyczących ilości, granic i numerów obwodów głosowania oraz siedzib obwodowych komisji wyborczych (art. 20 ust. 2).
5) 45 dnia, tj.	Powołanie obwodowych komisji wyborczych (art. 30 ust. 2).
6) 38 dnia, tj.	Przesłanie spisów wyborców przewodniczącym obwodowych komisji wyborczych (art. 36 ust. 1).
7) 35 dnia, tj.	Wyłożenie spisów wyborców do publicznego wglądu (art. 36 ust. 2). Zgłoszenie list kandydatów i złożenie oświadczeń o zgodzie na kandydowanie do rad narodowych wojewódzkich, miejskich w miastach wyłączonych z województw, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie oraz wspólnych dla miast i powiatów (art. 43 ust. 1 i 3).
8) 30 dnia, tj.	Ogłoszenie danych o kandydatach do rad narodowych wojewódzkich, miejskich w miastach wyłączonych z województw, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty miejskie oraz wspólnych dla miast i powiatów (art. 46 ust. 2).
9) 25 dnia, tj.	Zgłoszenie list kandydatów i złożenie oświadczeń o zgodzie na kandydowanie do miejskich rad narodowych w miastach nie stanowiących powiatów, dzielnicowych i gminnych oraz wspólnych dla miast i gmin (art. 43 ust. 1 i 3).
10) 20 dnia, tj.	Ogłoszenie danych o kandydatach do miejskich rad narodowych w miastach nie stanowiących powiatów, dzielnicowych i gminnych oraz wspólnych dla miast i gmin (art. 46 ust. 2).